

УДК 378.147:[37.091.12.011.3-051:796]
DOI: 10.12958/2227-2844-2019-4(327)-2-134-142

Школа Олена Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради.

alesikk1974@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-3013-0423>

Бойченко Артем Васильович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради.

boichenko@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-3143-7008>

Суровов Олексій Анатолійович,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

alexsur007@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-7521-9854>

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Проблема збереження, формування і розвитку здоров'я школярів обумовлює необхідність пошуку нових підходів до професійно- педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури. Роки навчання в школі є значними в житті дитини, однак саме в ці роки спостерігається тенденція до погіршення стану здоров'я учнів. У зв'язку з цим, все більшої актуальності набуває здоров'язбережувальна освіта.

Роль людини, яка повинна відкривати молодій генерації глибини наук, життєву мудрість, передавати навички діяльності, від якої залежить розвиток особистості й міцність основ суспільства, дуже важлива. Аналіз науково-методичної літератури та передового досвіду показує, що однією з

серйозних проблем сучасної освіти є недостатній рівень підготовленості викладача фізичної культури для роботи в умовах, які вимагають самостійного прийняття оптимальних рішень. Тому формування здатності педагога до управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю є невід'ємним компонентом його діяльності і вимагає детального дослідження.

Мета статті – вивчити та проаналізувати діяльність педагога в управлінні процесом фізичного виховання, створити здоров'язбережувальне середовище в освітньому процесі, сприяти формуванню готовності впровадження здоров'язбережувальних технологій в процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

За аналізом даних багатьох авторів (А. Абаєв, 2012; С. Мельник, 2006) здоров'язбережувальна система освіти дозволяє забезпечити безпеку освітнього простору, відповідність змісту і обсягу навчального матеріалу віковим та індивідуальним особливостям учнів, формування здорового способу життя, підтримку розумової і фізичної працездатності, збереження та формування фізичного, духовного і психологічного здоров'я.

Здоров'язбереження розглядається з різних точок зору. Так, під здоров'язбереженням розуміється така організація життя, яка передбачає гармонійне використання й розвиток духовно-моральних і фізичних сил людини, виховання прагнення до збереження індивідуального здоров'я. Методи здоров'язбереження в школі необхідно використовувати в освітньому процесі та в позакласній діяльності (С. Мельник, 2006; О. Отравенко, 2015; О. Школа, 2017). За думкою інших науковців (А. Абаєв, 2012; М. Halaidiuk, В. Maksymchuk, О. Khurtenko, І. Zuma, Z. Korytko, R. Andrieieva, Y. Strykalenko, І. Zhosan, Y. Syvokhop, О. Shkola, О. Fomenko, І. Maksymchuk, 2018), успішність навчання та виховання учнів залежить від стану їх фізичного та психологічного здоров'я. Особливо актуальним здоров'язбережувальний підхід є в процесі формування моделі підготовки вчителів, які готові до впровадження сучасних технологій та формування здоров'язбережувального шкільного освітнього процесу.

В процесі здоров'язбережувальної освіти діяльність вчителя повинна бути спрямована на: формування в учнів наукових знань про здоров'я та його культури; ціннісного ставлення до власного життя, потреби до збереження свого здоров'я як найвищої цінності (М. Halaidiuk, В. Maksymchuk, О. Khurtenko, I. Zuma, Z. Korytko, R. Andrieieva, Y. Strykalenko, I. Zhosan, Y. Syvokhop, O. Shkola, O. Fomenko, I. Maksymchuk, 2018).

Отже, основний напрям наших досліджень присвячено використанню аксіологічного підходу в процесі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Саме аксіологічний підхід сприяє формуванню світогляду та ціннісних орієнтацій майбутніх учителів фізичної культури, професійна діяльність яких повинна бути спрямована на збереження, формування та розвиток таких складових здоров'я учнів як: фізичне здоров'я (рівень фізичного розвитку та розвитку рухових якостей); духовне здоров'я (наявність позитивного ідеалу відповідно до національних і духовних традицій); морально-етичні якості учнів; психологічне здоров'я (психологічний комфорт учня, міжособистісні відносини в колективі, нормальний рівень розвитку психофізіологічних процесів: пам'яті, уваги та мислення).

Основним завданням професійно-педагогічної підготовки на засадах аксіології є формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Під аксіологічною компетентністю розуміється сукупність особистісних якостей, знань і практичних навичок використання – основних положень аксіології, педагогічних цінностей, професійних цінностей вчителя фізичної культури, а також наявності мотивації майбутнього вчителя до професійної діяльності.

В ході дослідження були виявлені основні складові аксіологічної компетентності вчителя фізичної культури:

1. Теоретичні знання основних положень аксіології (поняття цінностей та їх систем, ціннісні орієнтації, аксіологічний підхід до професійної діяльності вчителя фізичної культури).

2. Педагогічні цінності розглядаються як: знання, розуміння та вміння використовувати в професійній діяльності принципи гуманізму, толерантності та педагогічної етики. Особливу важливість має формування сприйняття здоров'я учня – як цінності; доброти, уваги до особистості учня, розуміння їх інтересів і потреб; індивідуальний підхід до кожного учня, відповідальність, самодисципліна та професіоналізм.

3. Професійні цінності вчителя фізичної культури розглядаються як знання, розуміння та вміння використовувати в професійній діяльності методів діагностики, збереження, формування й розвитку фізичного, духовного і психологічного здоров'я учнів; вміння використовувати творчий підхід до педагогічної діяльності.

4. Мотивація до професійної діяльності на основах аксіології – формування потреби у використанні аксіологічного підходу в майбутній педагогічній діяльності.

Таким чином, формування аксіологічної компетентності передбачає впровадження в освітній процес професійно-педагогічної підготовки питань, що сприяють формуванню готовності майбутнього вчителя до виконання здоров'язбережувальних завдань закладів середньої освіти. В дослідженні актуальними питаннями в процесі формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, які в подальшому дозволять зберегти, сформувати і розвивати здоров'я учнів стали фізичне, духовне та психологічне здоров'я.

Фізичне здоров'я учнів: методи і правила проведення діагностики фізичного здоров'я, рівня розвитку фізичних якостей і можливостей займатися фізичною культурою учнів молодшого, середнього і старшого шкільного віку в основній та спеціальній медичній групі; методи формування та розвитку фізичного здоров'я учнів; здоров'язбережувальні технології в системі фізичної культури; методи профілактики виникнення захворювань і порушень фізичного стану учнів; роль вчителя в процесі формування інтересу і потреб учнів до занять фізичною культурою.

Духовне здоров'я учнів: методи діагностики духовного здоров'я учнів і їх ціннісної орієнтації; вивчення інтересів і потреб учнів різного віку; методи визначення наявності позитивного ідеалу учнів; формування в учнів інтересу до національних традицій фізичної культури; формування практичних навичок використання на уроці фізичної культури національних рухливих ігор; проведення позакласних національних спортивних змагань і свят.

Психологічне здоров'я учнів: методи оцінки психологічного комфорту учнів, характеру взаємовідносин між учнями, методи оцінки особистісних характеристик учнів; можливість використання засобів фізичної культури в процесі формування та розвитку особистісних якостей учнів; можливість використання засобів фізичної культури для формування гармонійних взаємин між учнями на засадах гуманізму, етики та толерантності; роль вчителя фізичної культури у збереженні та відновленні психологічного комфорту учнів в педагогічному процесі здоров'язбережувальної спрямованості.

Важливе значення має творчий підхід вчителя фізичної культури до організації освітнього процесу та позакласних заходів. Таким чином, слід звернути увагу на формування педагогічної творчості вчителя фізичної культури і практичних навичок використання інноваційних технологій в педагогічному процесі. В цьому допоможе педагогічна практика аксіологічної спрямованості. Основною метою такої практики є використання, в умовах педагогічного процесу, теоретичних знань, практичних навичок і особистісних якостей при організації здоров'язбережувального середовища в навчанні учнів.

У процесі педагогічної практики аксіологічної спрямованості, майбутній учитель фізичної культури повинен: ознайомитися з умовами професійної діяльності на засадах аксіології; набути практичних навичок організації освітнього процесу та позакласних заходів відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів; продемонструвати сформованість педагогічних цінностей – принципів гуманізму, норм педагогічної етики і

толерантності вчителя фізичної культури; ціннісного ставлення до особистості та здоров'я учнів; продемонструвати сформованість професійних цінностей вчителя фізичної культури; вміння використовувати творчий підхід до педагогічного процесу; вміння створити здоров'язбережувальні умови на уроці фізичної культури.

Таким чином, рішення здоров'язбережувальних завдань закладів середньої освіти можливо за умови цілеспрямованого формування аксіологічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в результаті формування ціннісного ставлення вчителя до здоров'я учнів, теоретичних знань і практичних умінь використання сучасних засобів фізичної культури для збереження та розвитку фізичного, психологічного та духовного здоров'я учнів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку буде полягати в розробці авторської програми формування ціннісного ставлення вчителя фізичного виховання в контексті здоров'язбережувального середовища учнів.

Список використаної літератури

- 1. Абаев А. М.** Здоровьесберегающий подход к изучению и формированию образовательной среды. *Педагогика*. 2012. № 3. С. 37-41.
- 2. Мельник С.** Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу – школи сприяння здоров'ю. *Рідна школа*. Київ, 2006. № 4. С. 25-28.
- 3. Отравенко О. В.** Педагогічні умови формування духовного здоров'я школярів у процесі фізичного виховання. *Спортивний вісник Придніпров'я / науково-практичний журнал Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту*. № 1. Дніпропетровськ. 2015. С. 43-47.
- 4. Школа О. М.** *Сучасні фітнес-технології оздоровчо-рекреаційної спрямованості*: навч.-метод. посіб. Харків: ФОП Бровін О. В., 2017. 218 с.
- 5. Teaching** approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions / M. Halaidiuk,

B. Maksymchuk, O. Khurtenko, I. Zuma, Z. Korytko, R. Andrieieva, Y. Strykalenko,

I. Zhosan, Y. Syvokhop, O. Shkola, O. Fomenko, I. Maksymchuk. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 18(4). Art. 344, 2018. PP. 2284-2291.

References

- 1. Abaev, A. M.** (2012). Zdorov`esberegayushhy`j podxod k y`zucheny`yu y`formy`rovany`yu obrazovatel`noj sredy. *Pedagogy`ka* [Pedagogy] № 3. [in Russian].
- 2. Mel`ny`k, S.** (2006). Modelyuvannya diyal`nosti innovacijnogo navchal`nogo zakladu – shkoly` spry`yannya zdorov'yu. *Ridna shkola* [Native school]. Ky`yiv. № 4. [in Ukrainian].
- 3. Otravenko, O. V.** (2015) Pedahohichni umovy formuvannya dukhovnoho zdorov`ia shkolariv u protsesi fizychnoho vykhovannia. [Pedagogical conditions for the formation of spiritual health of students in the process of physical education] *Sportyvnyi visnyk Prydniprov`ia: naukovo-praktychnyi zhurnal Dnipropetrovskoho derzhavnogo instytutu fizychnoi kultury i sportu*. № 1. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian].
- 4. Shkola, O. M.** (2017). Suchasni fitnes-texnologiyi ozdorovcho-rekreacijnoyi spryamovanosti: navch.-metod. posib. Xarkiv: FOP Brovin O. V. [in Ukrainian].
- 5. Teaching** approaches in extracurricular physical activities for 12-14-year-old pupils under environmentally unfavourable conditions (2018) / M. Halaidiuk, B. Maksymchuk, O. Khurtenko, I. Zuma, Z. Korytko, R. Andrieieva, Y. Strykalenko, I. Zhosan, Y. Syvokhop, O. Shkola, O. Fomenko, I. Maksymchuk. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 18(4). Art. 344. [in English].

Школа О. М., Бойченко А. В., Суровов О. А. Формування готовності впровадження здоров'язбережувальних технологій в процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури

Здоров'я підрастаючого покоління – це комплексний результат складної взаємодії людини з природою і суспільством, включаючи вплив генетичних задатків, соціальних, культурних, екологічних, медичних та інших факторів. За даними офіційної статистики, в останні роки спостерігається стійка тенденція до погіршення показників здоров'я дітей шкільного віку. В останні роки фахівці звертають дедалі активнішу увагу на те, щоб в загальноосвітній системі виховання загальної культури людини включало в якості невід'ємного компоненту формування у нього культури здоров'я. Сьогодні в українській освіті недостатньо приділяється уваги цілеспрямованому вихованню у дітей культури здоров'я.

Мета статті – розглянути професійні компетентності вчителя фізичної культури для використання на виховання учня, здатного формувати, відтворювати і транслювати досвід здорового способу життя.

Готовність учителя фізичної культури до виконання здоров'язбережувальних завдань закладів середньої освіти забезпечується формуванням аксіологічної компетентності майбутнього вчителя в процесі професійно-педагогічної підготовки. Призначення здоров'язбережувальної діяльності вчителя полягає в забезпеченні для учня можливості збереження здоров'я протягом усього періоду навчання в школі, формування у нього знань і умінь організації, забезпечення та здійснення здорового способу життя, навичок використання їх у самостійному житті.

Зміст здоров'язбережувальної діяльності вчителя фізичної культури є науковим положенням про здоровий спосіб життя, підходах і моделях формування здорового способу життя, системоутворюючим компонентом якого є цінність «здоров'я», яка надає ціннісну орієнтацію людини на ведення здорового способу життя. Здоров'я визнається однією з основних

людських і педагогічних цінностей, а його збереження і забезпечення трактується як одна з основних педагогічних цілей.

Рішення здоров'язбережувальних завдань закладів середньої освіти можливо за умови цілеспрямованого формування аксіологічного компетентності майбутнього вчителя фізичної культури в результаті формування ціннісного ставлення вчителя до здоров'я учнів, теоретичних знань і практичних умінь використання сучасних засобів фізичної культури для збереження і розвитку фізичного, психологічного та духовного здоров'я учнів.

Таким чином, потрібно розглядати здоров'язбережувальну діяльність вчителя фізичної культури як спосіб оптимізації різних сторін і компонентів освітнього процесу школи, що забезпечують збереження і розвиток здоров'я учасників педагогічного процесу.

Ключові слова: аксіологічна компетентність, здоров'язбереження, здоров'я, учитель, учень, фізична культура.

Школа Е. Н., Бойченко А. В., Суоров А. А. Формирование готовности внедрения здоровьесберегающих технологий в процессе профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физической культуры

Здоровье подрастающего поколения – это комплексный результат сложного взаимодействия человека с природой и обществом, включая влияние генетических задатков, социальных, культурных, экологических, медицинских и других факторов. По данным официальной статистики, в последние годы отмечается стойкая тенденция к ухудшению показателей здоровья детей школьного возраста. В последние годы специалисты обращают все более активное внимание на то, чтобы в общеобразовательной системе воспитание общей культуры человека включало в качестве

неотъемлемого компонента формирование у него культуры здоровья. Сегодня в украинском образовании недостаточно уделяется внимания целенаправленному воспитанию у детей культуры здоровья.

Цель статьи – рассмотреть профессиональные компетентности учителя физической культуры для использования на воспитание ученика, способного формировать, воспроизводить и транслировать опыт здорового образа жизни.

Готовность учителя физической культуры к выполнению здоровьесберегающих задач заведений среднего образования обеспечивается формированием аксиологической компетентности будущего учителя в процессе профессионально-педагогической подготовки. Назначение здоровьесберегающей деятельности учителя заключается в обеспечении для ученика возможности сохранения здоровья в течение всего периода обучения в школе, формировании у него знаний и умений организации, обеспечения и осуществления здорового образа жизни, навыков использования их в самостоятельной жизни.

Содержание здоровьесберегающей деятельности учителя физической культуры является научным положением о здоровом образе жизни, подходах и моделях формирования здорового образа жизни, системообразующим компонентом которого является ценность «здоровье», которая придает ценностную ориентацию человеку на ведение здорового образа жизни. Здоровье признается одной из основных человеческих и педагогических ценностей, а его сохранение и обеспечение трактуется как одна из основных педагогических целей.

Решение здоровьесберегающих задач учреждений среднего аксиологической компетентности будущего учителя физической культуры в результате формирования ценностного отношения учителя к здоровью учеников, теоретических знаний и практических умений использования современных средств физической культуры для сохранения и развития физического, психологического и духовного здоровья учеников. Таким образом, нужно рассматривать здоровьесберегающую деятельность учителя

физической культуры как способ оптимизации различных сторон и компонентов учебного процесса школы, обеспечивающих сохранение и развитие здоровья участников педагогического процесса.

Ключевые слова: аксиологическая компетентность, здоровьесбережение, здоровье, учитель, ученик, физическая культура.

Shkola O., Boychenko A., Surovov O. Formation of Readiness to Implement Health-Saving Technologies in the Process of Professional and Pedagogical Training of Future Teachers of Physical Culture

The health of the younger generation is a complex result of the complex interaction of man with nature and society, including the influence of genetic factors, social, cultural, environmental, medical and other factors. According to official statistics, in recent years there has been a steady tendency towards the deterioration in the health indicators of school-age children. In recent years, experts have been paying ever more active attention to the fact that in the general educational system the upbringing of a person's general culture includes as an integral component the formation of a health culture in him. Today, Ukrainian education does not pay enough attention to the purposeful upbringing of a health culture in children.

The readiness of the teacher of physical culture to fulfill the healthsaving tasks of institutions of secondary education is ensured by the formation of the axiological competence of the future teacher in the process of professional-pedagogical training. The purpose of the teacher's health-preserving activity is to provide the student with the opportunity to maintain health during the entire period of schooling, to form his knowledge and abilities to organize, ensure and implement a healthy lifestyle, and skills to use them in independent living.

Conclusions. The content of the health-preserving activities of a physical education teacher is a scientific statement about a healthy lifestyle, approaches and models for the formation of a healthy lifestyle, the backbone component of which

is the value of «health», which gives a person a value orientation to maintaining a healthy lifestyle. Health is recognized as one of the basic human and pedagogical values, and its preservation and maintenance is treated as one of the main pedagogical goals.

The solution of the health-preserving tasks of secondary education institutions is possible on condition of purposeful formation of the axiological competence of the future teacher of physical culture as a result of the formation of the teacher's value attitude to pupils' health, theoretical knowledge and practical skills of using modern physical culture tools for preserving and developing the physical, psychological and spiritual health of pupils. The creative approach of the teacher of physical culture to the organization of the educational process and extracurricular activities is also important. Therefore, one should pay attention to the formation of the pedagogical creativity of the teacher of physical culture and practical skills in the use of innovative technologies in the pedagogical process.

Thus, it is necessary to consider the health-saving activity of a teacher of physical culture as a way to optimize various aspects and components of the school's educational process, ensuring the preservation and development of the health of participants in the pedagogical process.

Key words: axiological competence, health, health, teacher, student, physical culture.